

Hazánkat Érdeklő Külföldi Szemle.

— A **Corvina történetéhez.** A Corvina történetének egy fontos mozzanatáról a mult hetekben egy érdekes értekezés jelent meg »Sulla Biblioteca Corvina Spigolature di Ercole Ricotti« cím alatt, mely a turini királyi tudományos Akadémiának 1879-ik évi december 7-ikén tartott ülésében olvastatott fel, és az említett Akadémia »Atti« című közleményeinek XV-ik kötetében valamint külön lenyomatban is megjelent. — Csak ezen értekezésnek köszönhetjük, hogy a Corvinának Buda elfoglalása alkalmával (1686) történt viszontagságairól lehetőleg authenticus képet alkothatunk magunknak. Mindeddig kevésbé pontos jelentésekkel kellett beérnünk. Fantuzzi János (Memorie della vita del Generale Co. Luigi Marsigli. In Bologna 1770) a budai könyvtár maradványainak Marsigli Lajos gróf által történt megmentéséről csak Marsiglinek Monsignor Passioneihez irt levelének alapján referált, de nem eléggé pontosan, és az ő munkájából merítettek L. D. C. H. D. (!) Quincy (Memoires sur la Vie de Mr. le conte de Marsigli. Zuric 1741) ki azonban Fantuzzi eléggé rhetoricus jelentését még inkább kiczizomázta, és Ercole Ricotti (Storia delle campagne di Ventura in Italia IV. Torino 1845) Fantuzzi elbeszélését oda ferdítette el, hogy Marsigli Budának utolsó rohama alkalmával a hadakozók zaja között tört magának utat a könyvtárhoz. A Corvina történetének legújabb külföldi historicusai, Reumont és még inkább Fischer, Fantuzzi, Quincy és Ricotti nagyon is eltérő előadásainak egymáshoz való viszonyát nem ismervén, azt sem tudták megállapítani, hogy mit tett Marsigli tulajdonképen a budai könyvtár érdekében, és így a Corvina történetének ismét egy nagy fontosságú pontjáról nem birtak kellő felvilágosítást adni.

Sokkal jobban jártak volna az említett kritikusok, ha ismerték volna Marsigli említett levelének eredetijét, melyet Szilády Áron tett közzé a M. T. Akadémia 1868-iki értesítőjében (II. p. 128 ff.) Itt Marsigli a következőket írja: »Ratus ergo sicubi gentium celebris Corviniana Bibliotheca adhuc extaret, hanc profecto in aliquo illius palatii angulo repertum iri, et quoniam supremi aedificii pars tormentis passata collapsa fuerat, subterranea conclavia lapidibus concamerata intrepidus subeorecondendis ligonibus ac batillis securibus que destinata: arcasque reperio, quas praedabundus miles paulo ante securibus ibidem inventis diffregerat, ex pondere coniectans auro argentoque esse refertas; dispersis dissipatisque solo codicibus, quibus ego militum opera collectis comitem Rabbatam generalem copiarum commissarium admonui, ut commissarium e vestigio mitteret manubias supremo principi deferendas a militum licentia avaritiaque tutaturum.«

Marsigli ezen jelentésénél jóval bővebb az, melyet Ricotti cikkünk élén felemlített művecskéjében egy bolognai kéziratból közöl, s melyet érdemesnek tartunk arra, hogy az olasz eredetiből átfordítva főbb részeiben e helyen is közöljünk.

Marsigli így ír: »Noha sebeim elgyöngítettek, a fosztogatás második napján mégis a palotába mentem azon határozott szándékkal, hogy a híres könyvtárról tudomást szerezzek. A második udvarban jobbra egy bolthajtásos szobát találtam, mely igen élénk színű, azonban itt-ott nagyon megrongált freskoarabeskekkel volt díszítve: a padlót, ásók, kapák, fejszék és más hadi-szerszám és fanemük borították, melyek közt számos nyomtatott könyv és kézirat hevert szanaszét. Azon kíváncsisággal gyöngélgésemet legyőztem, beléptem e szobába és mindjárt az első széttekintés szemembe ötlött tiz faláda, ötödfél láb hosszú, másfél láb magas és kétszer oly széles, cserzetlen borjubőrrel betakarva. Össze voltak törve az ütésektől, melyeket a fosztogatók rajtok vágtak azon szándékból, hogy tartalmukat kezükbe kerítsék; mert a ládák súlya fölkelthette a kíváncsiságot, főleg miután gondosan beszögezve és betakarva is voltak. Hogyan bánt el a könyvekkel a tudatlan nép, mely mással, mint a minek készpénzértéke volt, nem törődött, azt mindenki elképzelheti. Azon reményben, hogy legalább a láda alján talál

valamit, fölkaavart mindent, a könyveket széttepte, részben tényekhez használta s a padlón szétszórta. Fájdalommal elteve a látványon, szétnéztem a szomszédos, szintén boltozott kamrában, mert el sem képzelhettem, hogy az, a mi szemem előtt volt, legyen az egykor oly híres könyvtár maradéka. Bármily gondosan kutattam át a palota többi helyiségeit, még sem találtam más könyvek nyomát, úgy hogy végre azt kellett következtetnem, hogy ez képezi a könyvtár állományát, melyet az ostrom kezdetén ide hoztak, hogy a tűz ellen megvédjék. Minthogy Marsigli további kutatásai sem vezettek célhoz, és a törökök a Budán talált könyveknek szemmel láthatólag nagy gondját viselték, azt következtette Marsigli, hogy a Corvina vagy sohasem volt oly nagy, mint a milyennek híresztelték, vagy pedig már Budának a törökök által történt elfoglalása előtt csaknem egészen elpusztult. Mindaz, mit Marsigli az említett pinczehelyiségben talált, alig lehetett több 800 nagyon rossz karban lévő kötetnél; 300-at közülök, melyek még némileg megérdemelték, hogy megőriztessenek, Rabatta commissarius Bécsbe az udvari könyvtárba vitetett. Így adja elé a dolgot Marsigli és kétségkívül bizni lehet előadásában, ámbár az általa állítólag felfedezett 800 kötetet némileg gyanússá teszi azon körülmény, hogy 1666-ban Lambeck is csak annyit látott Budán, mint a mennyit később Marsigli sürgetésére Bécsbe transferáltak, t. i. legfőlebb 300 kötetet. De ezen nehézségen könnyen lehet segíteni azon feltevés által is, hogy Lambecknek budai látogatása után a budai vár különféle helyein őrzött könyveket, melyeknek egy részét látta Lambeck csak, egybegyűjtötték.

Ez Marsigli Ricotti által közölt olasz jelentésének fő-része, a mit Ricotti maga csatol ezen jelentéséhez, az nagyrészt vajmi csekély értékű. Legvilágosabban kitűnik Ricottinak a Corvina története iránt való járatlansága azon körülményből, hogy több oldalon át azon töri a fejét, hány könyvet vitt Marsigli magával a budai könyvtárból. Az említett olasz értekezés után ugyanis következik a kéziratban egy »Catalogus librorum in Arce Budensi repertorum anno 1686«, melyben mintegy 274 mű van felemlítve. Ricotti nem tudja, hogy ezen lajstromot már Pfluck régen kiadta, és hogy a benne felsorolt könyvek mind a bécsi udvari könyvtárba kerültek, így történt, hogy Marsigli

azon állítását, miszerint a budai könyvtárból csak e g y n e h á n y kötetet vett el a maga számára, nem bírja összeegyeztetni a Ricotti véleménye szerint Marsigli birtokába került ama 274 művel. Pedig, ha ismerte volna Ricotti Marsiglinak Szilády által az idézett helyen közlött levelét, tudta volna, hogy Marsigli a budai könyvtárból csak azon hat darab latin kéziratot választotta ki a maga számára, mely még most is Marsigli kézíratai közt a bolognai egyetem könyvtárában őrzetik. Ricottinak ezen tárgyra vonatkozó sejtelmei közt csak azon egy állítása érdemel figyelmet, hogy a turini királyi könyvtárnak egy igen díszesen kiállított állítólagos Corvin-codexe Bolognából került Turinba, bár az, hogy Marsigli gyűjteményéből került ki, épen nem valószínű.

Sokkal jobban cselekedett volna Ricotti, ha értekezése függelékében lenyomattatta volna az imént említett »Catalogus librorum in Arce Budensi repertorum«-ot, melyet Csontos János is két évvel ezelőtt lemásoltatott a múzeumi könyvtár számára, de mindeddig tudtommal meg nem kapott. Ezen Catalogus ugyanis bár lényegében megegyezik a Pfluck által közlöttel, mégis itt-ott pontosabb; így pl. mindjárt a Catalogusban második helyen felsorolt Augusztinusról felemlíti, hogy nyomtatott példány, mely indicációt Pflucknál hiába keresnők. A nyereség ugyan, melyet a kérdéses Catalogus bolognai másolatának közzétételéből meríthetnénk, nem volna valami rendkívüli, de mégis nagyon elősegítené az 1686-ban a budai könyvtárban talált könyvek meghatározását.

Dr. Abel J.

— **Gertrud királyné, sz. Erzsébet és Margit, Lajos magyar király arájának, imádságos könyvei.** Három érdekes imádságos könyvről kívánunk e helyütt megemlékezni, melyek egykor Gertrud királyné, II. Endre nejének, továbbá sz. Erzsébet, ezek leányának és Margit hercegnő, I. Lajos arájának vagy mint Kopitar állítja Mária, I. Lajos leányának képezték tulajdonát, s jelenleg, mint annyi más történeti emlékünk a középkorból, a külföldi gyűjteményeket nevezetesen a friauli káptalani levéltárt, és a sz. flóriáni ágostonrendiek könyvtárát diszítik.

Mind a három imádságos könyv hártván igen fényesen van kiállítva, a szöveget aranyos iniciálék és ékes miniaturók díszítik; korukra nézve az első a X-ik, a második a XIII-ik s a harmadik a XIV-ik századból való. Egytől egyig zsoltárokat és